

Danuta Kopycińska

Konkurencyjność kapitału ludzkiego kobiet i mężczyzn w Polsce

Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 35/2, 357-369

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Danuta Kopycińska*
Uniwersytet Szczeciński

KONKURENCYJNOŚĆ KAPITAŁU LUDZKIEGO KOBIEC I MĘCZCZYN W POLSCE

STRESZCZENIE

Podstawowym miernikiem poziomu kapitału ludzkiego jest szeroko pojęte kształcenie, gdyż ma bezpośredni wpływ na wszystkie elementy tego kapitału i jego konkurencyjność. Celem niniejszego opracowania jest ocena konkurencyjności kapitału ludzkiego kobiet i mężczyzn w Polsce dokonana na podstawie powyższego miernika. Przyjętym okresem badawczym były lata 2005–2013.

Słowa kluczowe: kapitał ludzki, kształcenie, konkurencyjność kapitału ludzkiego

Wprowadzenie

Konkurencyjność pracownika na rynku pracy przede wszystkim powinna zależeć od poziomu konkurencyjności jego kapitału ludzkiego utożsamianego z wiedzą, umiejętnościami, doświadczeniem, zdrowiem, motywacją, energią witalną itp. zawartą w człowieku².

¹ Adres e-mail: danutak@wneiz.pl

² J. Micer, *Investment in Human Capital and Personal Income Distribution*, „Journal of Political Economy” 1958, vol. 66, iss. 4; T.W. Schultz, *Investment in Human Capital*, „The American Economic Review” 1961, no. 51(1); G.S. Becker, *Investment in Human Capital: A Theoretical Analysis*,

Ponieważ poziom wymienionych elementów kapitału ludzkiego jest zróżnicowany u poszczególnych osób, jak również elementy te mogą ulegać degradacji, istnieje konieczność nie tylko odnawialności tego poziomu, lecz także jego stałego wzrostu poprzez dokonywanie tzw. inwestycji w człowieka. Do podstawowych inwestycji zwiększających poziom (jakość) kapitału ludzkiego należy niewątpliwie szeroko pojęte kształcenie, obejmujące zarówno edukację szkolną, jak i edukację związaną z wszelkimi formami szkolenia i doksztalcenia w tzw. systemie ustawianego kształcenia. Kształcenie to ma bowiem bezpośredni wpływ na inne elementy kapitału ludzkiego. W skali gospodarki determinuje technologię, innowacyjność, stanowi jeden z głównych komponentów gospodarki opartej na wiedzy¹, odgrywa zasadniczą rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym każdego kraju. Dla poszczególnych osób wykształcenie formalne i doksztalcenie ma bezpośredni wpływ na ich zatrudnienie i otrzymywane wynagrodzenie, na umiejętności i możliwości korzystania z nowoczesnych technologii. Wpływa także na zmianę mentalności i poczucie własnej wartości, określa stan zdrowia. Poziom edukacji danej jednostki, determinując jej jakość kapitału ludzkiego, determinuje tym samym poziom konkurencyjności tego kapitału.

Celem niniejszego opracowania jest ocena konkurencyjności kapitału ludzkiego kobiet i mężczyzn w Polsce dokonana na podstawie miernika kształcenia². Powyższemu celowi przyporządkowane zostały trzy zadania badawcze:

- analiza poziomu wykształcenia kobiet i mężczyzn w Polsce,
- analiza kształcenia ustawicznego kobiet i mężczyzn w Polsce,
- przedstawienie syntetycznego miernika poziomu kapitału ludzkiego kobiet i mężczyzn w Polsce.

Okresem badawczym były lata 2005–2013.

„The Journal of Political Economy”, vol. 70, iss. 5, part 2; S.R. Domański, *Kapitał ludzki i wzrost gospodarczy*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1993; G. Łukasiewicz, *Kapitał ludzki organizacji*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009 i inni.

¹ Z. Żółkiewski, *Nakłady na przyszły rozwój (NPR) w okresie transformacji*, w: L. Zienkowski (red.), *Wiedza a wzrost gospodarczy*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2013, s. 76.

² Ze względu na ograniczone ramy opracowania do oceny konkurencyjności kapitału ludzkiego przyjęto jedynie kształcenie stanowiące niekwestionowany, podstawowy miernik tego kapitału. Konkurencyjność będzie utożsamiana z poziomem kapitału.

1. Poziom wykształcenia kobiet i mężczyzn w Polsce w latach 2005–2013

Z punktu widzenia konkurencyjności (jakości) kapitału ludzkiego najważniejszą rolę odgrywa niewątpliwie wykształcenie wyższe. Ze względu jednak na fakt, że zdobycie wyższego wykształcenia wymaga legitymowania się wykształceniem średnim, analizą objęto zarówno poziomu wykształcenia wyższego (5–6), jak i średniego (3–4) kobiet i mężczyzn w Polsce.

Uczestnictwo kobiet i mężczyzn w szkołach średnich w Polsce przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Udział kobiet i mężczyzn w szkołach średnich w Polsce w latach 2005–2013 (%)

Wyszczególnienie	Lata			
	2005/2006	2010/2011	2011/2012	2012/2013
1	2	3	4	5
I Licea ogólnokształcące i uzupełniające, licea ogólnokształcące dla młodzieży Uczniowie ogółem 100%				
Kobiety	60	62	62	62
Mężczyźni	40	38	38	38
Absolwenci Ogółem 100%				
Kobiety	61	63	62	bd
Mężczyźni	–39	37	38	bd
II Licea profilowane dla młodzieży Uczniowie ogółem 100%				
Kobiety	55	66	68	68
Mężczyźni	45	34	32	32
Absolwenci Ogółem 100%				
Kobiety	55	66	68	bd
Mężczyźni	45	34	32	bd
III Licea ogólnokształcące i uzupełniające, licea ogólnokształcące dla dorosłych Uczniowie ogółem 100%				
Kobiety	44	47	48	47
Mężczyźni	56	53	52	53

1	2	3	4	5
Absolwenci Ogółem 100%				
Kobiety	51	53	54	bd
Mężczyźni	49	47	46	bd
IV Licea profilowane dla dorosłych Uczniowie ogółem 100%				
Kobiety	45	50	52	55
Mężczyźni	55	50	48	45
Absolwenci Ogółem 100%				
Kobiety	53	57	56	bd
Mężczyźni	47	43	44	bd
VI Technika i technika uzupełniająca dla młodzieży Uczniowie ogółem 100%				
Kobiety	38	40	40	40
Mężczyźni	62	60	60	60
Absolwenci Ogółem 100%				
Kobiety	40	41	41	bd
Mężczyźni	60	59	59	bd
VII Technika i technika uzupełniająca dla dorosłych Uczniowie ogółem 100%				
Kobiety	32	26	26	25
Mężczyźni	68	74	74	75
Absolwenci Ogółem 100%				
Kobiety	34	28	32	bd
Mężczyźni	66	72	68	bd

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Edukacja i wychowanie*, GUS, Warszawa 2013, s. 354–355, 368–369.

Dane zawarte w tabeli 1 wykazały, że w całym badanym okresie w liceach ogólnokształcących dla młodzieży i w liceach profilowanych dla młodzieży udział kobiet był znacznie wyższy niż udział mężczyzn, i to zarówno wśród uczniów, jak i absolwentów.

W liceach ogólnokształcących różnica między udziałem kobiet w grupie uczniów a udziałem mężczyzn wynosiła od 20 punktów procentowych w roku szkolnym 2005/2006 do 24 punktów procentowych w 2012/2013, a wśród absolwentów

wielkości te kształtowały się odpowiednio od 22 do 24 punktów procentowych. Wśród uczniów i absolwentów w liceach profilowanych różnica była jeszcze wyższa, gdyż wynosiła od 10 do 36 punktów procentowych na korzyść kobiet. Podobna sytuacja wystąpiła także wśród uczniów i absolwentów w liceach profilowanych dla dorosłych oraz wśród absolwentów w liceach ogólnokształcących dla dorosłych.

Wart podkreślenia jest fakt, że o ile w liceach ogólnokształcących dla dorosłych udział mężczyzn wśród mężczyzn był wyższy niż kobiet, o tyle już wśród absolwentów sytuacja uległa zmianie, a różnica na korzyść kobiet wynosiła od 2 do 8 punktów procentowych. Przewaga mężczyzn występowała natomiast wśród uczniów i absolwentów w technikach dla młodzieży i w technikach dla dorosłych. W technikach młodzieżowych udział kobiet wśród uczniów i absolwentów był około 20 punktów procentowych niższy niż udział mężczyzn, a w technikach dla dorosłych udział ten był niższy od 36 do 50 punktów procentowych wśród uczniów i od 32 do 36 punktów procentowych wśród absolwentów.

Uzyskane przez daną osobę wykształcenie średnie może stanowić albo ostatni stopień edukacji formalnej, albo podstawę dalszej edukacji na poziomie wyższym³.

Kształcenie kobiet i mężczyzn w Polsce na poziomie wyższym przedstawiono w tabeli 2.

Przedstawione dane dotyczące kształcenia kobiet i mężczyzn w Polsce na poziomie wyższym wykazały przewagę kobiet nad mężczyznami w całym badanym okresie zarówno na studiach pierwszego i drugiego stopnia, jak i na studiach doktoranckich (trzeciego stopnia). Szczególnie duża różnica, wynosząca od 44 punktów procentowych w roku szkolnym 2005/2006 do 48 punktów procentowych w 2011/2012 na korzyść kobiet, wystąpiła na studiach magisterskich drugiego stopnia. Duża różnica wynosząca od 26 do 28 punktów procentowych na korzyść kobiet była notowana także na studiach pierwszego stopnia. Występująca przewaga kobiet nad mężczyznami na studiach wyższych rzutuje także na ich wzrastającą przewagę wśród osób w wieku 15–64 lata z wyższym wykształceniem w Polsce.

³ Legitymowanie się przez poszczególne osoby jedynie wykształceniem średnim ogólnokształcącym niedającym konkretnego zawodu i brak szkoleń zawodowych może ograniczać szanse tych osób na rynku pracy.

Tabela 2. Udział kobiet i mężczyzn na studiach wyższych i doktoranckich w Polsce w latach 2005–2013 (%)

Wyszczególnienie	Lata			
	2005/2006	2010/2011	2011/2012	2012/2013
VII Studia wyższe Absolwenci Studia pierwszego stopnia (zawodowe) i magisterskie jednolite Ogółem 100%				
Kobiety	63	64	64	
Mężczyźni	37	36	36	
Studia drugiego stopnia (magisterskie uzupełniające) Ogółem 100%				
Kobiety	72	70	69	
Mężczyźni	28	30	31	
Studia doktoranckie Uczestnicy studiów Ogółem 100%				
Kobiety	49	53	52	53
Mężczyźni	51	47	48	47

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Edukacja i wychowanie...*, s. 361 i 366.

Udział kobiet wśród osób z wykształceniem wyższym wynoszący w 2005 roku 15,8% wzrósł do 25,4% w 2012 roku, co przy danych dla mężczyzn wynoszących odpowiednio 12,0% i 17,5% zwiększyło przewagę kobiet z 3,8 do 7,9 punktu procentowego, a więc dwukrotnie⁴.

Na studiach doktoranckich udział kobiet zwiększył się w badanym okresie od 49% w roku akademickim 2005/2006 do 53% w 2012/2013, kształtując różnicę w ostatnim roku badawczym w wysokości od 6 punktów procentowych na korzyść kobiet. Przedstawione w tym punkcie opracowaniu dane dotyczące formalnego poziomu wykształcenia kobiet i mężczyzn w Polsce upoważniają do wniosku, że inwestowanie w kapitał ludzki poprzez edukację formalną zarówno na poziomie średnim, jak i wyższym było w badanym okresie wyższe u kobiet niż mężczyzn. Trzeba tu także podkreślić, że różnice na korzyść kobiet były szczególnie istotne przy porównywaniu absolwentów poszczególnych form i poziomów edukacji, co

⁴ *Badania aktywności ekonomicznej ludności*, GUS, Warszawa 2013.

świadczy o większej determinacji kobiet do zwiększenia jakości kapitału ludzkiego. Dobrą ilustracją powyższego stwierdzenia jest również wysokość współczynnika skolaryzacji kobiet i mężczyzn dotyczącego omawianych poziomów wykształcenia, co przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Współczynnik skolaryzacji kobiet i mężczyzn w Polsce w latach 2005–2013 (%)

Wyszczególnienie	Grupa wiekowa	Lata			
		2005/2006		2012/2013	
Współczynnik skolaryzacji brutto					
Licea ogólnokształcące i profilowane	16–18	76,3	55,9	73,0	50,3
Technika	16–18	29,4	45,8	35,3	50,9
Szkoły policealne	19–21	17,7	14,6	30,3	14,0
Szkoły wyższe	19–24	56,1	41,9	62,2	41,8
Współczynnik skolaryzacji netto					
Licea ogólnokształcące i profilowane	16–18	65,9	43,3	57,6	33,7
Technika	16–18	19,2	28,2	25,1	34,7
Szkoły policealne	19–21	10,4	9,2	10,8	4,3
Szkoły wyższe	19–24	43,4	32,8	48,9	31,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Edukacja i wychowanie...*, s. 343.

Współczynniki skolaryzacji kobiet w liceach ogólnokształcących i profilowanych, w szkołach policealnych i w szkołach wyższych w całym badanym okresie były wyższe niż współczynniki skolaryzacji mężczyzn. Wyjątek stanowiły tutaj jedynie współczynniki skolaryzacji w technikach korzystne dla mężczyzn.

2. Doksztalcanie się kobiet i mężczyzn w Polsce w latach 2003–2013

Wpływ na jakość kapitału ludzkiego ma nie tylko uzyskany poziom formalnego wykształcenia, lecz także ciągłe doksztalcanie się, aby można było umiejętności dostosowywać do zmieniającego się otoczenia gospodarczego. To ustawiczne kształcenie jest istotne dla wszystkich osiągniętych poziomów edukacji formalnej, gdyż w przeciwnym przypadku następuje proces degradacji zgromadzonej wiedzy i umiejętności i tym samym jakości kapitału ludzkiego. Uczestnictwo kobiet i mężczyzn w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych przedstawiono w tabelach 4 i 5.

Tabela 4. Uczestnictwo kobiet i mężczyzn w studiach podyplomowych w Polsce w latach 2005–2012 (%)

Wyszczególnienie	Lata				Lata			
	2005/2006	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2005/2006	2010/2011	2011/2012	2012/2013
Ogółem 100%	słuchacze studiów podyplomowych				wydane świadectwa słuchaczom studiów podyplomowych			
Kobiety	68	70	70	71	71	68	68	68
Mężczyźni	32	30	30	29	29	32	32	32

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Edukacja i wychowanie...*, s. 365.

Jak wynika z danych zawartych w tabeli 4, udział kobiet dokształcających się na studiach podyplomowych był ponad dwukrotnie wyższy niż udział mężczyzn, a różnica na korzyść kobiet wynosiła tutaj od 36 do 42 punktów procentowych. Uczestnictwo kobiet i mężczyzn w Polsce w różnorodnych formach kształcenia przedstawiono w tabeli 5.

Ogólny wniosek nasuwający się z analizy zawartych w tabeli 5 dotyczy występowania w całym badanym okresie niepokojącego zjawiska przybierającego postać bardzo niskiego poziomu aktywności związanej z doskonaleniem zawodowym osób w Polsce. Udział osób w wieku 25 lat i więcej dokształcających się zawodowo wynosił w latach 2011–2013 jedynie 9,6% i nie tylko nie zwiększył się w porównaniu do lat ubiegłych, a wręcz przeciwnie – od lat 2007–2009 wykazywał tendencję malejącą⁵. Trzeba podkreślić, że ten niski udział osób w kształceniu ustawicznym sytuuje nasz kraj na końcowych pozycjach w rankingu Unii Europejskiej⁶.

Analizując strukturę osób dokształcających się według płci, można stwierdzić, że kobiety były bardziej aktywne niż mężczyźni w doskonaleniu swoich kwalifikacji zawodowych, gdyż ich udział nie tylko był wyższy niż mężczyzn w całym badanym okresie, lecz także od lat 2007–2009 wykazywał – w przeciwieństwie do mężczyzn – tendencję rosnącą. Rosnący udział kobiet zwiększył występującą różnicę w punk-

⁵ Trzeba tu także dodać, że w Polsce w wieku 25 lat i więcej stale kształcała się jedynie około 4% ludności, zob. P. Strzelecki i in., *Warunki życia gospodarstw domowych. Rynek pracy*, w: J. Czaplinski, T. Panek (red.), *Diagnoza Społeczna 2013. Warunki i jakość życia Polaków. Raport*, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa 2013, s. 138.

⁶ D. Kopycińska, *Human Management in the Polish Economy*, „Transformations in Business & Economics” 2009, nr 3.

tach procentowych na niekorzyść mężczyzn z około 4 punktów procentowych w latach 2007–2009 do ponad 12 punktów procentowych w latach 2011–2013.

Z punktu widzenia celu niniejszego opracowania (jakość kapitału ludzkiego) istotna jest analiza uczestnictwa osób w doskonaleniu zawodowym według wykształcenia ze szczególnym uwzględnieniem edukacji na poziomie wyższym i średnim.

Tabela 5. Udział kobiet i mężczyzn w podnoszeniu swoich kwalifikacji zawodowych innych umiejętności w Polsce w latach 2005–2013⁷

Wyszczególnienie	Odsetek osób w wieku 25 lat i więcej podnoszących swoje kwalifikacje zawodowe czy inne umiejętności w latach			
	2005–2007	2007–2009	2009–2011	2011–2013
Ogółem	11,7	11,9	10,7	9,6
Kobiety	56,8	51,9	54,0	56,1
Mężczyźni	43,2	48,1	46,0	43,9

Według poziomu wykształcenia

Wyszczególnienie	Średnie	Wyższe i policealne	Ogółem
2005–2007			
Ogółem	11,4	30,7	11,7
Kobiety	10,8	31,3	11,9
Mężczyźni	12,2	29,7	11,2
2007–2009			
Ogółem	12,0	30,6	11,9
Kobiety	10,3	30,3	11,6
Mężczyźni	14,2	31,1	12,2
2009–2011			
Ogółem	8,9	27,5	10,7
Kobiety	7,4	27,6	10,8
Mężczyźni	10,7	27,2	10,6
2011–2013			
Ogółem	8,1	23,8	9,6
Kobiety	7,0	24,9	10,2
Mężczyźni	9,4	22,2	8,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie P. Strzelecki i in., *Warunki życia gospodarstw domowych. Rynek pracy*, w: J. Czaplinski, T. Panek (red.), *Diagnoza Społeczna 2013. Warunki i jakość życia Polaków. Raport*, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa 2013, s. 136 i 138.

⁷ Do analizy przyjęto dane z *Diagnozy Społecznej 2013*, w której pomiar dotyczył ostatnich dwóch lat.

Analiza danych zawartych w tabeli 5 potwierdza prawidłowość, że doksztalcają się przede wszystkim osoby z wykształceniem wyższym. Biorąc pod uwagę ten poziom edukacji jako formalny wysoki miernik kapitału ludzkiego, można stwierdzić, że w badanym okresie wystąpiło niekorzystne zjawisko zmniejszenia się udziału osób podnoszących swoje umiejętności nawet w grupie legitymujących się wykształceniem wyższym i policealnym. Niewielkie było także zainteresowanie kształceniem ustawicznym wśród osób z wykształceniem średnim. Analizując natomiast uczestnictwo osób w doksztalcaniu według płci, można stwierdzić, że udział kobiet z wykształceniem wyższym i policealnym podnoszących umiejętności we wszystkich badanych latach był wyższy niż mężczyzn, a różnice w punktach procentowych na niekorzyść mężczyzn wzrosły z 1,6 w 2005–2007 do 2,7 punktu procentowego w 2011–2013 roku

3. Syntetyczny wskaźnik kapitału ludzkiego kobiet i mężczyzn w Polsce w latach 2005–2013

Przyjęcie do oceny poziomu kapitału ludzkiego kobiet i mężczyzn w Polsce jedynie miernika edukacji formalnej – choć stanowiącego miernik podstawowy – jest niewystarczające w dobie globalizacji, pojawiającego się społeczeństwa informacyjnego i budowy gospodarki opartej na wiedzy. Dlatego wydaje się uzasadnione przedstawienie poziomu kapitału ludzkiego kobiet i mężczyzn w Polsce w postaci syntetycznego wskaźnika kapitału zawierającego – obok wykształcenia i doksztalcania – także tzw. kompetencje cywilizacyjne przejawiające się poprzez korzystanie z Internetu oraz znajomość języka angielskiego⁸. Poziom kapitału ludzkiego kobiet i mężczyzn w Polsce mierzony syntetycznym wskaźnikiem przedstawiono w tabeli 6.

Dokonany pomiar kapitału ludzkiego przy pomocy syntetycznego wskaźnika potwierdza omawiane wcześniej prawidłowości kształtowania się wyższego poziomu kapitału ludzkiego kobiet niż mężczyzn w Polsce. Zarówno przy kryterium aktywności zawodowej (pracujący i poszukujący pracy), jak i statusu społeczno-zawodowego (pracujący i uczący się) poziom kapitału ludzkiego kobiet w całym badanym okresie był wyższy niż poziom kapitału ludzkiego mężczyzn. Interesujące wydaje się również przedstawienie poziomu kapitału ludzkiego kobiet i mężczyzn

⁸ I. Grabowska i in., *Warunki życia gospodarstw domowych. Edukacja i kapitał*, w: J. Czapliński, T. Panek (red.), *Diagnoza Społeczna 2013...*, s. 91–92.

w grupie wiekowej do 45. roku, a więc w wieku tzw. mobilności zawodowej. Poziom kapitału według wieku przedstawiono w tabeli 7.

Tabela 6. Poziom kapitału ludzkiego kobiet i mężczyzn w Polsce w latach 2007–2013

Wyszczególnienie	Płeć	Kapitał ludzki w 2007	Kapitał ludzki w 2009	Kapitał ludzki w 2011	Kapitał ludzki w 2013
I Status na rynku pracy					
Aktywni zawodowo. Pracujący	K	43,88	46,60	48,38	49,00
	M	48,21	50,42	51,53	53,32
Bezrobotni	K	38,43	41,98	46,18	44,09
	M	40,78	43,08	50,19	48,30
II Status społeczno-zawodowy. Pracujący i uczący się					
Pracownicy sektora publicznego	K	49,19	52,01	53,74	54,13
	M	54,59	56,23	56,81	58,48
Pracownicy sektora prywatnego	K	43,60	47,31	48,64	49,35
	M	48,06	51,16	51,67	53,68
Prywatni przedsiębiorcy	K	49,26	50,91	51,54	50,59
	M	51,43	55,54	56,54	56,95
Uczniowie i studenci	K	59,33	62,66	60,89	63,36
	M	60,79	63,74	63,10	64,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie I. Grabowska i in., *Warunki życia gospodarstw domowych. Edukacja i kapitał*, w: J. Czaplński, T. Panek (red.), *Diagnoza Społeczna 2013...*, s. 97.

Tabela 7. Poziom kapitału ludzkiego kobiet i mężczyzn w Polsce w latach 2007–2013 w grupie wiekowej 15–44 lata

Grupa wieku	Płeć	Kapitał ludzki w 2007	Kapitał ludzki w 2009	Kapitał ludzki w 2011	Kapitał ludzki w 2013
		średnia	średnia	średnia	średnia
15–34	K	55,17	57,94	59,13	60,37
	M	52,35	55,50	56,65	56,64
35–44	K	42,40	46,58	49,21	51,30
	M	41,85	45,53	47,84	49,53

Źródło: I. Grabowska i in., *Warunki życia gospodarstw domowych...*, s. 96.

Wyniki badań zawarte w tabeli 7 są podobne do wyników badań przedstawionych wcześniej. W całym badanym okresie poziom (konkurencyjności) kapitału ludzkiego kobiet w wieku 15–34 oraz 35–44 lata był wyższy niż poziom kapitału ludzkiego mężczyzn. Tym samym konkurencyjność kapitału ludzkiego kobiet w wieku mobilności zawodowej była wyższa niż mężczyzn.

Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że w badanym okresie poziom kapitału ludzkiego kobiet mierzony poziomem wykształcenia i doksztalcenia był wyższy niż poziom kapitału ludzkiego mężczyzn. Więcej kobiet niż mężczyzn uzyskiwało wykształcenie średnie, kobiety stanowiły prawie dwie trzecie grupy absolwentów studiów wyższych, udział kobiet z wykształceniem wyższym w grupie osób w wieku 15–64 lata w Polsce był wyższy niż mężczyzn, a różnica na korzyść kobiet miała stałą tendencję rosnącą. Kobiety stanowiły także przewagę wśród uczestników studiów doktoranckich oraz znaczną przewagę w grupie osób dorosłych podnoszących kwalifikacje i umiejętności. Na wyższy poziom kapitału ludzkiego kobiet niż mężczyzn wskazuje ponadto syntetyczny wskaźnik kapitału mierzący – obok wykształcenia i doksztalcenia – także tzw. kompetencje cywilizacyjne. Wskaźnik ten kształtował się na korzyść kobiet zarówno przy uwzględnieniu aktywności zawodowej, statusu społeczno zawodowego, jak i grupy wiekowej 15–44 lata.

Zatem można uznać, że w badanym okresie konkurencyjność kapitału ludzkiego kobiet była wyższa niż konkurencyjność kapitału ludzkiego mężczyzn.

Literatura

- Becker G.S., *Investment in Human Capital: A Theoretical Analysis*, „The Journal of Political Economy” 1962, vol. 70, iss. 5, part 2.
- Domański S.R., *Kapitał ludzki i wzrost gospodarczy*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1993.
- Grabowska I., Węziak-Białowolska D., Kotowska I.E., Panek T., *Warunki życia gospodarstw domowych. Edukacja i kapitał*, w: J. Czaplński, T. Panek (red.), *Diagnoza Społeczna 2013. Warunki i jakość życia Polaków. Raport*, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa 2013.

Badania aktywności ekonomicznej ludności, GUS, Warszawa 2013.

Edukacja i wychowanie, GUS, Warszawa 2013.

Kopycińska D., *Human Management in the Polish Economy*, „Transformations in Business & Economies” 2009, nr 3.

Łukasiewicz G., *Kapitał ludzki organizacji*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009.

Micer J., *Investment in Human Capital and Personal Income Distribution*, „Journal of Political Economy” 1958, vol. 66, iss. 4.

Schultz T.W., *Investment in Human Capital*, „The American Economic Review” 1961, no. 51(1).

Strzelecki P., Sączuk K., Grabowska I., Kotowska I.E., *Warunki życia gospodarstw domowych. Rynek pracy*, w: J. Czaplński, T. Panek (red.), *Diagnoza Społeczna 2013. Warunki i jakość życia Polaków. Raport*, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa 2013.

Żółkiewski Z., *Nakłady na przyszły rozwój (NPR) w okresie transformacji*, w: L. Zienkowski (red.), *Wiedza a wzrost gospodarczy*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2013.

THE COMPETITIVENESS OF HUMAN CAPITAL OF WOMEN AND MEN IN POLAND

Abstract

The fundamental measure of the level of human capital is broadly defined education, because it has a direct impact on all elements of this capital and its competitiveness. The aim of this elaboration is the assessment of competitiveness of human capital of women and men in Poland based on a above mentioned measure. The analysed period covers the years 2005–2013.

Translated by Danuta Kopycińska

Keywords: human capital, education, competitiveness of human capital

JEL Code: J16, J21